

Udržitelné finance jako fenomén doby

Zatímco v Česku se téma udržitelnosti v souvislosti s financemi začíná teprve prosazovat, jinde je již pravidelně skloňované ve všech pádech, a to nejen na západ od nás, ale třeba také v Číně.

Nová šéfka Mezinárodního měnového fondu Kristalina Georgieva věnovala své první veřejné vystoupení ve funkci právě vlivu přicházejících klimatických změn na finance. Nová předsedkyně Evropské komise si stanovila tzv. New Green Deal jako jednu z nejvyšších priorit. Guvernér Bank of England Mark Carney na klimatické riziko upozorňuje již nejméně od podzimu 2015, kdy ve svém projevu na konferenci pojišťovnické legendy Lloyd's nazval klimatickou změnu „tragédií horizontu“, protože „náklady jejich katastrofálních dopadů ponese příští generace“, zatímco řešení je potřeba přinést ihned. Pařížská klimatická dohoda, přijatá v prosinci 2015, rozpohybovala i svět bankovníctví. O dva roky později se opět v Paříži konal One Planet Summit, při němž se zástupci osmi významných centrálních bank rozhodli mobilizovat expertní a analytické kapacity svých institucí a nahlédnout na problematiku změny klimatu z pohledu finanční stability a řízení rizik poněkud hlouběji. Založili za tímto účelem tzv. Network for Greening the Financial System (NGFS), sdružující centrální banky a dohledové orgány; NGFS má dnes již 46 členů a devět pozorovatelů na pěti kontinentech.

Bez bank to nepůjde

Světoví lídři si v Paříži předsevzali dosáhnout zpomalení globálního oteplování na 2 °C, případně dokonce na 1,5 °C. Takové cíle se zcela jistě nepodaří splnit bez zapojení soukromých finančních prostředků, a proto je zapojení bank do snahy o přeměrování finančních toků směrem k udržitelné ekonomice životně důležité. Dle odhadů Evropské komise je pro dosažení klimatických cílů EU potřeba investovat ročně zhruba 180 miliard eur nad rámec současného objemu financování. Evropská komise se snaží vytvořit pro zelené investování příznivé podmínky. Na základě jejích návrhů se Rada EU a Evropský parlament již shodly na textu nařízení o zveřejňování informací ohledně udržitelných investic a rizik týkajících se udržitelnosti a na znění novely nařízení o nízkouhlíkových benchmarcích. V tuto chvíli probíhají triology (neformální diskuse EK, EP a rady) s cílem dohodnout se i na textu nejsledovanějšího návrhu z balíčku, a to nařízení o taxonomii. Posledně jmenované nařízení přinese definiční rámec pro určování, které produkty a aktivity budou považovány za udržitelné z hlediska ochrany životního prostředí.

Pařížská klimatická dohoda, přijatá v prosinci 2015, rozpohybovala i svět bankovníctví.

Celý legislativní balíček vychází z Akčního plánu Evropské komise pro financování udržitelného růstu z jara 2018. Motivací pro tato tři legislativní opatření je právě snaha vyhovět rapidně se zvyšující investorské poptávce po udržitelných aktivech. Institucionální investoři, ale i běžní strádatelé, kteří chtějí své peníze zhodnocovat, si uvědomují, že scénáře oteplování např. o 4 °C, které hrozí za stávajícího tempa snižování emisí, budou mít negativní dopad na ekonomiku i každodenní život.

Nejde o alarmismus, ale o konkrétní životní situace a ekonomická rozhodnutí. Hodnota vily u moře se může propadnout vlivem extrémního sucha v dané oblasti, případně může vlivem stoupající hladiny moře vyla skončit pod vodou a hodnotu ztratit úplně. Prostředky investované do důlních společností mohou rapidně devalvovat kvůli nedostatku odběratelů, kteří na základě politických rozhodnutí přestanou vyrábět elektřinu z fosilních paliv.

Taxonomie

Základním stavebním kamenem souboru legislativy k udržitelným financím je nepochybně návrh nařízení o stanovení rámce pro usnadnění udržitelného financování, krátce řečeno tzv. taxonomie. Tento předpis má ujasnit, které činnosti lze označovat za udržitelné. Stejně jako nařízení o zveřejňování je taxonomie povinně určena pro investiční aktivity, nicméně panuje všeobecná shoda na tom, že

by bylo vhodné používat stejný definiční rámec udržitelných aktivit i v oblasti úvěrového financování, byť na dobrovolné bázi. Samotné nařízení přinese obecně definované podmínky udržitelnosti ekonomických činností. Jako environmentálně udržitelná smí pak být označena činnost, která má výrazný přínos alespoň pro jeden z šesti cílů uvedených v nařízení a zároveň vážně nepoškozuje žádný z ostatních cílů. Jako vždy i v případě tohoto nařízení bude ďábel skryt v detailu, tedy v kritériích, jak činnosti posuzovat. Tato kritéria budou definována v prováděcích předpisech (tedy implementačních a delegovaných aktech). V českém prostředí bylo v souvislosti s tímto nařízením skloňováno zejména téma jaderné energetiky a to, zda bude možné ji považovat za udržitelnou. Během vyjednávání v Evropském parlamentu se také objevily snahy zavést povinnost posuzovat míru udržitelnosti u všech produktů, tedy i takových, které nebudou explicitně označeny za udržitelné, a také rozšíření povinnosti posuzování na úvěrové aktivity.

Nařízení o zveřejňování

Základem investorského rozhodování jsou vždy informace a data. Jejich dostupnost má zlepšit právě nařízení o zveřejňování, které zavádí poměrně přísné zveřejňovací povinnosti institucionálním investorům, správcům aktiv

i investičním zprostředkovatelům. Součástí balíčku je i změna některých aktů v přenesené pravomoci vyplývajících ze směrnic MiFID II a IDD. Institucionální investoři a zprostředkovatelé a poradenské subjekty mají informovat o tom, jakým způsobem zohledňují ESG (environmentální, společenská, „governance“) rizika při svém investičním rozhodování. Další povinnosti se týkají přímo konkrétních investic či portfolií. Jestliže se nejedná o investici označenou jako udržitelná, pak vzniká povinnost informovat o potenciálních negativních dopadech na udržitelnost. U investičních produktů označených jako udržitelné budou povinné subjekty muset jejich udržitelnost prokazovat. Skutečný efekt tohoto poměrně složitě konstruovaného nařízení bude záviset zejména na kvalitě a granularitě dostupných dat a možnosti automatizace některých procesů s nimi spojených.

Další doporučení

Nařízení o zveřejňování z dílny EU však není první aktivitou v této oblasti. Nejznámějším počinem v oblasti reportingu a zveřejňování, u jehož zrodu stáli Michael Bloomberg a Mark Carney ve své roli předsedy Výboru pro finanční stabilitu (Financial Stability Board, FSB), jsou doporučení TCFD (Task Force on Climate-related Financial Disclosures), která byla zveřejněna v červnu 2017 a na něž evropské nařízení navazuje. Doporučení TCFD nyní podporují finanční podniky a banky s celkovou odhadovanou velikostí rozvah ve výši 120 bilionů USD. Velké podniky na tuto podporu reagují a četnost a kvalita finančního klimatického reportingu roste. Že je potřeba tato doporučení brát vážně, ilustruje i fakt, že britská centrální banka (BoE) vydala tzv. Supervisory Expectations, tedy doporučení dohledového orgánu, vycházející právě z textu TCFD. BoE doporučuje, aby banky zahrnuly klimatická rizika do své struktury řízení banky (governance), dále do řízení rizik a stanoveného rizikového apetitu, aby používaly analýzu scénářů pro posouzení odolnosti a aby zavedly přiměřené zveřejňování informací o klimatickém riziku.

Banky si rizika uvědomují

Banky si samy čím dál více uvědomují, že financování klientů, kteří produkují velké množství skleníkových plynů, se nemusí vyplatit. Zdá se totiž, že politický tlak na vysokouhliková odvětví bude čím dál intenzivnější. Není proto divu, že banky přistupují k těmto sektorům obezřetně; klimatické riziko již často nevnímají pouze jako reputační záležitost, ale shodují se na tom, že se skutečně jedná o finanční riziko s jasnou materialitou. Tzv. fyzické klimatické riziko (physical risk) přímo vyplývá z působení klimatické změny a je materializováno prostřednictvím ničivých dopadů extrémních úkazů počasí (např. hurikány, tajfuny, záplavy, vlny veder a sucha), zatímco

tzv. přechodové riziko (transition risk) se materializuje například řízeným utlumováním určitých sektorů ekonomiky či aktivit za účelem zmírnění dopadů klimatické změny nebo třeba vlivem politických rozhodnutí na ceny energií. Čím dramatictější a přikřejší by tento přechod na nízkouhlikovou ekonomiku byl, tím vyšší by byly náklady a rizika s ním spojená. Některé banky v současné době podrobují svá úvěrová portfolia zkoumání z hlediska jejich uhlíkové intenzity, aby

”

Základním stavebním kamenem souboru legislativy k udržitelným financím je nepochybně návrh nařízení o stanovení rámce pro usnadnění udržitelného financování, tzv. taxonomie.

byly schopny odhadnout výši klimatických rizik a možné dopady na výkonnost svých aktiv, ale také s ohledem na své cíle v oblasti společenské odpovědnosti. Za účelem analýzy portfolií a jejich postupného přizpůsobování klimatickým cílům vznikl v rámci PACTA 2020 (Paris Agreement Capital Transition Assessment) zajímavý on-line nástroj Transition Monitor; tato platforma nabízí i open source zdroje pro jednotlivé banky či investory, kteří by chtěli nástroj upravit pro potřeby svých portfolií.

Udržitelné finance se za poslední čtyři roky vyvinuly z okrajového tématu v jeden z hlavních trendů bankovníctví; postoj řady velkých bankovních skupin vůči klimatické změně je jednoznačně proaktivní. Jak bylo řečeno, vedle reputačního rizika, které je zejména na západ od Česka s financováním „špinavých“ sektorů neoddiskutovatelně spojeno, vnímají tyto banky prudké globální oteplování jako skutečnou hrozbu pro své podnikání a svou vlastní existenci. V případě oteplení nad 2 °C by totiž podle poznatků drtivé většiny klimatických vědců následovaly tak prudké strukturální změny v ekonomice i společnosti, že by bylo extrémně náročné a drahé se na takovou změnu připravit z hlediska správného oceňování aktiv a řízení rizik. Banky samy proto pod záštitou Finanční iniciativy Programu OSN pro životní prostředí (UNEP FI) vytvořily tzv. Principy pro odpovědné bankovníctví (Principles for Responsible Banking), které byly slavnostně vyhlášeny na posledním zasedání Valného shromáždění OSN v září 2019. K principům se při vyhlášení hlásilo 130 bank ze 49 zemí, reprezentujících aktiva v celkové výši 47 bilionů USD; z bank působících na českém trhu jsou to například ING, banky skupiny Société Générale, KBC, BNP Paribas nebo sesterská Sparkasse ze skupiny Erste. Další banky se pravděpodobně budou postupně přidávat.

Přestože banky se chtějí na dekarbonizaci ekonomiky podílet z důvodů reputačních i z důvodů efektivního řízení rizik spojených s klimatickou změnou, opakovaně se objevují diskuse o možných motivačních pobídkách, které by jeden z cílů Akčního plánu Evropské komise – přeorientovat finanční toky k udržitelné ekonomice – vhodně podpořily na úrovni bank. Návrhy tzv. green či sustainable supporting factoru v zásadě kopírují princip již existujícího SME supporting factoru, tedy navrhují zavést slevu na rizikové váze pro alokaci kapitálu na vybraná aktiva, konkrétněji by to byla aktiva odpovídající kritériím taxonomie a dalším, prozatím bližší nespecifikovaným kritériím. V diskusi se objevily i návrhy na zrcadlový brown penalty, tedy penalizaci financování „špinavých“ aktiv; zde však prozatím není a asi ani nebude shoda na vytvoření „špinavé“ taxonomie, od které by se tento postih mohl odvíjet. V každém případě, většina centrálních bank, včetně sítě NGFS, prozatím není tomuto typu pobídek či penalizací příliš nakloněna.

Konference na závěr

Česká bankovní asociace uspořádala v září k tématu udržitelných financí konferenci, v jejímž rámci vystoupili např. Martin Špolc (DG FISMA, EK), Slavka Eley (EBA), Emilie Fialon (NGFS), Sara Lovisolo (členka Technické expertní skupiny EK pro udržitelné finance), Mojmír Hampl (KPMG) a mnoho dalších. Podle plánů Evropské komise a Evropského orgánu pro bankovníctví prezentovaných na konferenci nás téma udržitelných financí bude provázet a jeho přítomnost ve veřejné diskusi ještě zesílí. Jak řekl Mojmír Hampl, regulace související s udržitelnými financemi by do bankovního sektoru mohla přinést hlubší a radikálnější změny než celá série legislativních zásahů, která následovala po finanční a bankovní krizi z r. 2008.

B Text Helena Zavázalová, Česká bankovní asociace
www.bankovnictvionline.cz

Součástí tohoto článku je multimediální obsah. Pro jeho zhlédnutí si stáhněte aplikaci časopisu Bankovníctví.
Video: Záznam z konference Banking in Motion 2019: Sustainable Finance.

Helena Zavázalová

Vystudovala obor Mezinárodní teritoriální studia na FSV UK a vzdělání si doplnila francouzským Master d'Administration des Entreprises na IAE Lyon. Má zkušenosti z evropské diplomacie, public affairs, soukromého i veřejného sektoru (dva roky vedla odbor EU a zahr. vztahů na ministerstvu dopravy). V České bankovní asociaci působí od roku 2014 a na starosti má mj. fintech a udržitelné bankovníctví.

V případě oteplení nad 2 °C by podle poznatků drtivé většiny klimatických vědců následovaly tak prudké strukturální změny v ekonomice i společnosti, že by bylo extrémně náročné a drahé se na takovou změnu připravit.